

ΝΤΕΚΑΡΤ: ΛΟΓΟΣ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ – ΟΙ ΚΥΡΙΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΗΣ ΜΕΘΟΔΟΥ

Ένα χειμώνα, ο Ντεκάρτ, απομονωμένος σ' ένα χωριό στη Γερμανία, κι απορροφημένος από τους στοχασμούς του, σκέφτηκε πρώτα πως, όπου κι αν κοιτάξει κανείς, βλέπει πως μόνα τα έργα που έγιναν από ένα μόνο άνθρωπο – είτε πόλεις, είτε νομοθεσίες, είτε κι επιστήμες – μπορούν να ικανοποιήσουν απόλυτα το πνεύμα (§ 16). Έπρεπε λοιπόν να παρατήρει κι αυτός όλα όσα τού είχαν διδάξει ως τότε, και που, καθώς είχαν γίνει από πολλούς, είχαν συχνά αντιφατικά ή

παράταιρα, για να τ' αντικαταστήσει όλα με τις αλήθειες που θα τις παραδεχόταν μονάχο το δικό του λογικό (§ 17). Αλλά, βέβαια, τονίζει ο Ντεκάρτ, δεν σκοπεύει να ρυθμίσει ούτε τις διδασκαλίες των σχολών, ούτε προπάντων να θίξει την κοινωνική τάξη – αυτό θα ήταν τρέλλα: Άλλοι είναι αρμόδιοι να το κάνουν αυτό χωρίς κίνδυνο ανεπανόρθωτης ζημίας. Ο Ντεκάρτ σκοπεύει να μεταρρυθμίσει αποκλειστικά τον εαυτό του, τη σκέψη του, και θα διηγηθεί με τί τρόπο μπόρεσε να το πραγματοποιήσει μόνος του. Αλλά, προσθέτει πως είναι λίγοι όσοι θα μπορέσουν να τον μιμηθούν (§§ 18 – 20).

Ο Ντεκάρτ θεωρεί πως, απ' όσα διδάχτηκε, μονάχα η Λογική, η Γεωμετρική ανάλυση κι η Άλγεβρα θα μπορούσαν να είναι χρήσιμες. Αλλά ο τρόπος με τον οποίο τις έχουν συγκροτήσει, τις έχει αχρηστέψει. Χρειάστηκε λοιπόν ν' αναζητήσει μια δική του μέθοδο, που να έχει τα πλεονεκτήματα, όχι όμως και τα

ελαττώματα των τριών αυτών κλάδων. Κι επειδή οι καλύτερες νομοθεσίες είναι οι πιο σύντομες, ο Ντεκάρτ τη διατυπώνει στους ακόλουθους τέσσερις κύριους κανόνες (§ 21) :

1. Να μη δέχεται τίποτα για αληθινό, ενόσω δεν είναι απολύτως βέβαιος, ν' αποφύγει προσεχτικά κάθε βιασύνη και προκατάληψη, και να παρα δέχεται μονάχα ό,τι παρουσιάζεται στο μυαλό του τόσο καθαρά και διακριτά, ώστε να μην έχει κανένα λόγο ν' αμφιβάλλει γι αυτό (§ 22).

2. Να διαιρεί το κάθε πρόβλημα σε όσα τμήματα είναι ανάγκη για να λυθεί καλύτερα (§ 23).

3. Να διευθύνει τις σκέψεις του με τάξη, αρχίζοντας από τα απλούστερα και ανεβαίνοντας προς τα συνθετότερα. Να υποθέτει πως υπάρχει πάντα μια τάξη ανάμεσα και σε κείνα ακόμα που δεν προπορεύονται φυσικά το ένα από το άλλο (§ 24).

4. Να κάνει πάντα απαριθμήσεις τόσο πλήρεις, κι ανασκοπήσεις τόσο γενικές, ώστε να είναι βέβαιος πως δεν παραλείπει τίποτα (§ 25).

Ο Ντεκάρτ χρησιμοποίησε τους κανόνες αυτούς, αρχίζοντας από τα μαθηματικά, που είναι το απλούστερο απ' όλα τα θέματα. Παρατήρησε την ενότητα που υπάρχει ανάμεσα στις διάφορες μαθηματικές επιστήμες, γιατί όλες τους εξετάζουν τις σχέσεις και τους λόγους που διέπουν τα αντικείμενά τους. Αποφάσισε λοιπόν ν' ασχοληθεί μονάχα μ' αυτές τις σχέσεις ή τους λόγους γενικά. Κι ύστερα, καινοτομώντας, σκέφτηκε να εφαρμόσει στη Γεωμετρία τον αλγεβρικό λογισμό, αντικαθιστώντας τα σχήματα με αλγεβρικούς τύπους. Έτσι, ιδρύοντας την Αναλυτική Γεωμετρία, κατόρθωσε να λύσει προβλήματα που τα είχαν ως τότε θεωρήσει άλυτα (§ 26 – 27). Τότε, του ήλθε η σκέψη να εφαρμόσει την ίδια μέθοδο και στη φιλοσοφία και τις άλλες επιστήμες. Θεωρώντας όμως πως είταν ακόμα πολύ νέος για να το καταφέρει, ανάβαλε για αργότερα την εκτέλεση αυτού τού σχεδίου (§ 28).

Οι κύριοι κανόνες τής Μεθόδου – [Δεύτερος Μέρος (§ 16 – 28)]

§ 16. –Είμουν τότε στη Γερμανία, όπου με είχε καλέσει η ευκαιρία των πολέμων που δεν έχουν ακόμα τελειώσει εκεί πέρα, και καθώς γυρνούσα στον στρατό από τη στέψη τού αυτοκράτορα, η αρχή τού χειμώνα με σταμάτησε σ' ένα χειμαδιό όπου, μη βρίσκοντας καμιά συντροφιά που να με διασκεδάζει, και μη έχοντας εξάλλου ευτυχώς ούτε φροντίδες, ούτε πάθη που να με ταραζουν, έμεινα όλη τη μέρα μονάχος, κλεισμένος σ' ένα δωμάτιο με θερμάστρα, όπου είχα όλο τον καιρό να καταγίνομαι με τις σκέψεις μου : Μια από τις προχτές είταν πως μου ήλθε να προσέξω πως συχνά δεν υπάρχει στα έργα τα συνθεμένα από πολλά κομμάτια και φτιαγμένα από χέρια διάφορων μαστόρων όση τελειότητα υπάρχει σε κείνα που τα δούλεψε ένας μονάχα. Έτσι, βλέπουμε πως τα χτίρια που τα ανάλαβε και τ' αποτελείωσε ένας μόνο αρχιτέκτονας, είναι συνήθως ωραιότερα, κι έχουν καλύτερη διάταξη από κείνα που πολλοί προσπάθησαν να τα μπαλώσουν, χρησιμοποιώντας παλιά ντουβάρια που είχαν χτιστεί για άλλους σκοπούς. Έτσι κι οι αρχαίες εκείνες πολιτείες, που στην αρχή δεν είταν παρά χωριά και που με το πέρασμα του καιρού έγιναν μεγαλουπόλεις, είναι συνήθως τόσο ακανόνιστες, αν συγκριθούν με τις συμμετρικές οχυρές πόλεις που ένας μηχανικός τις χαράζει σε κάμπο όπως του αρέσει, ώστε, όσο κι αν, παρατηρώντας τα χτίριά τους, το καθένα χωριστά, βρίσκετε συχνά σ' αυτά ίση, ή και περισσότερη τέχνη παρά στα χτίρια των άλλων, ωστόσο, βλέποντας πώς είναι αραδιασμένα, εδώ ένα μεγάλο, εκεί ένα μικρό, και πώς κάνουν τους δρόμους καμπύλους κι ακανόνιστους, θα λέγατε πως τα τοποθέτησε έτσι η τύχη μάλλον παρά η θέληση ανθρώπων που χρησιμοποίησαν το λογικό τους. Κι αν πάρετε υπόψη πως υπάρχουν ωστόσο ανέκαθεν

υπάλληλοι επιφορτισμένοι να επιβλέπουν τα ιδιωτικά χτίρια, για να τα κάνουν να χρησιμεύουν στον κοινό εξωραϊσμό, θα καταλάβετε καλά πως είναι δύσκολο να φτιάσει κανένας πολύ τέλεια πράματα δουλεύοντας αποκλειστικά πάνω σε ξένα έργα. Έτσι, φαντάστηκα πως οι λαοί που, όντας άλλοτε μισοάγριοι, κι έχοντας πολιτιστεί αγάλι-αγάλι, έκαναν τους νόμους τους μονάχα ενόσο τους εξανάγκαζε σ' αυτό η ενόχληση των εγκλημάτων και των φιλονεικιών, δεν μπορούν να είναι πολιτειακά οργανωμένοι όσο καλά είναι κείνοι που, απαρχής που συγκεντρώθηκαν, εφάρμοσαν τους καταστατικούς νόμους κάποιου συνετού νομοθέτη. Όπως επίσης είναι βεβαιότατο πως η κατάσταση της αληθινής θρησκείας, που μόνος ο θεός έκανε τις διατάξεις της, πρέπει να είναι ασύγκριτα πιο καλά κανονισμένη απ' όλες τις άλλες. Και για να μιλήσουμε για τ ανθρώπινα, νομίζω πως αν η Σπάρτη ευημέρησε άλλοτε πολύ, αυτό δεν οφείλεται στο ότι ο καθένας από τους νόμους της χωριστά είταν καλός, μια που πολλοί απ' αυτούς είταν πολύ παράξενοι και μάλιστα αντίθετοι στα χρηστά ήθη, παρά στο ότι, έχοντας επινοηθεί απο ένα μόνο άνθρωπο, έτειναν όλοι στον ίδιο σκοπό. Κι έτσι σκέφτηκα πως οι επιστήμες των βιβλίων, εκείνες τουλάχιστον που οι λόγοι τους είναι μονάχα πιθανοί και δεν επιδέχονται καμιάν απόδειξη, έχοντας συντεθεί και προσαυξηθεί σιγά-σιγά από τις γνώμες πολλών διαφορετικών προσώπων, δεν πλησιάζουν διόλου την αλήθεια όσο οι απλοί λογισμοί που μπορεί να κάνει φυσικά ένας γνωστικός άνθρωπος πάνω στα πράματα που του παρουσιάζονται. Κι έτσι σκέφτηκα ακόμα πως, επειδή όλοι μας υπήρξαμε παιδιά πριν γίνουμε άντρες, και χρειάστηκε για πολύ καιρό να μας κυβερνούν οι ορέξεις κι οι παιδαγωγοί μας, που συχνά βρίσκονταν σε αντίθεση μεταξύ τους, και που ίσως ούτε κείνες ούτε αυτοί μάς συμβούλευαν πάντα το καλύτερο, είναι σχεδόν αδύνατο οι κρίσεις μας να είναι όσο καθαρές και στέρεες θα είταν αν από τη στιγμή που γεννηθήκαμε είχαμε ολόκληρη τη χρήση τού λογικού μας κι είχαμε ανέκαθεν καθοδηγηθεί απ' αυτό και μόνο.

17. –Είναι αλήθεια πως δεν βλέπουμε να κατεδαφίζουν όλα τα σπίτια, μιας πολιτείας, μόνο και μόνο για να τα ξαναφτιάξουν διαφορετικά και να εξωραΐσουν τους δρόμους της.

Σίγουρα όμως βλέπουμε πως πολλοί κατεδαφίζουν τα δικά τους για να τα ξαναχτίσουν, και μάλιστα εξαναγκάζονται κάποτε να το κάνουν, όταν είναι ετοιμόρροπα και τα θεμέλια τους δεν είναι πολύ σταθερά. Απ' αυτό το παράδειγμα πείστηκα πως δεν θα είταν αλήθεια καθόλου εύλογο να κάνει ένας ιδιώτης το σχέδιο να μεταρρυθμίσει ένα Κράτος, αλλάζοντας τα πάντα, από τα θεμέλια, κι ανατρέποντάς το για να το ξαναστήσει, ούτε καν επίσης να μεταρρυθμίσει το συγκρότημα των επιστημών, είτε την τάξη που είναι καθιερωμένη στα σχολεία για τη διδασκαλία τους, παρά πως το καλύτερο που είχα να κάνω, για όλες τις γνώμες που είχα παραδεχτεί ως τότε, είταν να επιχειρήσω μια και καλή να τις βγάλω από μέσα μου, για να ξαναβάλω μέσα κατόπι, ή άλλες καλύτερες, ή και τις ίδιες, αφού τις συναρμόσω με το αλφάδι τού λογικού. Και πίστεψα σταθερά πως μ' αυτό τον τρόπο θα κατόρθωνα να κατευθύνω τη ζωή μου πολύ καλύτερα παρά αν έχτιζα πάνω σε παλιά θεμέλια μονάχα και στηριζόμουν αποκλειστικά πάνω στις αρχές, που τις είχα παραδεχτεί στα νιάτα μου δίχως να έχω ποτέ εξετάσει αν είταν αληθινές. Γιατί, μολονότι διέκρινα σ' αυτό διάφορες δυσκολίες, δεν είταν ωστόσο αθεράπευτες, ούτε και μπορούσαν να συγκριθούν με κείνες που υπάρχουν για τη μεταρρύθμιση και των παρα μικρότερων πραγμάτων που αφορούν την κοινωνία. Τα μεγάλα αυτά σώματα είναι πολύ δύσκολο να τ ανορθώσει κανένας αφού τα ρίξουν χάμω, ή και να τα συγκρατήσει ακόμα σαν κλονιστούν, κι οι πτώσεις τους δεν μπορούν παρά να είναι πολύ σκληρές. Κατόπι, όσο για τις ατέλειές τους, αν τυχόν έχουν ατέλειες—και μόνη η ποικιλία που υπάρχει μεταξύ τους φτάνει για να πείσει πως πολλά απ' αυτά έχουν ατέλειες—η χρήση τις έχει αναμφίβολα απαλύνει πολύ, και μάλιστα έχει αποφύγει ή διορθώσει ανεπαίσθητα πολλές, που δεν θα μπορούσε κανείς να τις αντιμετωπίσει τόσο καλά με τη σύνεση. Και τέλος, είναι σχεδόν πάντα περισσότερο υποφερτές απ' ό,τι θα είταν η αλλαγή τους' ακριβώς όπως οι μεγάλοι δρόμοι που κλωθογυρίζουν ανάμεσα σε βουνά, γίνονται με τον καιρό τόσο ομαλοί και τόσο άνετοι από το συχνό πέρασμα, που είναι πολύ καλύτερο να τους ακολουθεί κανένας, παρά να επιχειρεί να τραβήξει πιο ίσια, σκαρφαλώνοντας πάνω από κατσάβραχα και κατεβαίνοντας ως στο βάθος τών γκρεμών.

18. –Για τούτο, μου είναι εντελούς αδύνατο να επιδοκιμάσω τους τσαπατσούληδες κι ανήσυχους εκείνους χαρακτήρες, που ενώ ούτε η γενιά, ούτε η κοινωνική τους θέση τούς προόρισε για τη διαχείριση των κοινών, δεν παύουν να κάνουν πάντα με τον νου τους κάποια καινούργια μεταρρύθμιση σ' αυτά. Κι αν σκεφτόμουν πως υπάρχει, μέσα σε τούτο εδώ το σύγγραμμα, το παραμικρότερο, από το οποίο να μπορούν να με υποψιαστούν γι* αυτή την τρέλλα, θα είμουν πολύ μετανιωμένος που ανέχτηκα να δημοσιευτεί. Ποτέ ο σκοπός μου δεν απλώθηκε πέρα από το να προσπαθήσω να μεταρρυθμίσω τις ατομικές μου σκέψεις και να χτίσω πάνω σε έδαφος ολότελα δικό μου. Αν τώρα, επειδή το έργο μου μού άρεσε αρκετά, σας παρουσιάζω εδώ το διάγραμμά του, αυτό δεν σημαίνει πως θέλω να συμβουλέψω κανέναν να το μιμηθεί. Εκείνοι, που ο θεός τούς μοίρασε καλύτερα τα χαρίσματά του, θα έχουν ίσως ψηλότερα σχέδια. Όμως, πολύ φοβούμαι μήπως και τούτο εδώ είναι ήδη υπερβολικά τολμηρό για πολλούς. Και μόνη η απόφαση να ξεφορτωθεί κανένας όλες τις γνώμες, που τις είχε πρωτύτερα παραδεχτεί, δεν είναι παράδειγμα που πρέπει να το ακολουθήσει ο καθένας, κι ο κόσμος αποτελείται σχεδόν αποκλειστικά από δύο ειδών πνεύματα, που το παράδειγμά μου δεν τους ταιριάζει καθόλου : Δηλαδή, πρώτα από κείνους που, νομίζοντας πως είναι ικανότεροι απ' ό,τι είναι, δεν μπορούν να συγκρατηθούν από το να βιάζονται στις κρίσεις τους, κι ούτε έχουν αρκετή υπομονή για να κατευθύνουν με τάξη όλες τις σκέψεις τους : αυτό συνεπάγεται πως, αν έπαιρναν μια φορά το θάρρος ν* αμφιβάλλουν για τις αρχές που τους δόθηκαν και ν' απομακρυνθούν από τον συνηθισμένο δρόμο, δεν θα μπορούσαν ποτέ να κρατήσουν το μονοπάτι που πρέπει κανείς να πάρει για να τραβήξει πιο ίσια, και θα έμεναν παραστρατημένοι σ' όλη τους τη ζωή. Ύστερα, ο κόσμος αποτελείται από κείνους που, έχοντας αρκετό μυαλό ή μετριοφροσύνη ώστε να κρίνουν πως είναι, στο να ξεχωρίσουν την αλήθεια από το ψέμα, λιγότερο ικανοί από κάποιους άλλους, από τους οποίους μπορούν να διδαχτούν, αναγκάζονται, να περιοριστούν στο ν' ακολουθούν τις γνώμες αυτών των άλλων, μάλλον, παρά. ν' αναζητούν οι ίδιοι καλύτερες.

19. –Όσο για μένα, θα είμουν αναμφίβολα κι εγώ ένας από τους

τελευταίους αυτούς, αν είχα μείνει μ' ένα μονάχα δάσκαλο, ή αν δεν είχα διόλου γνωρίσει τις διαφορές που υπήρξαν ανέκαθεν ανάμεσα στις γνώμες τών πιο σοφών. Είχα όμως μάθει, ήδη από το κολλέγιο, πως είναι αδύνατο να φανταστεί κανένας κάτι το τόσο παράδοξο ή το τόσο απίστευτο που να μην το έχει ήδη πει κάποιος από τους φιλοσόφους. Και κατόπι, στα ταξίδια μου, είχα αναγνωρίσει πως όλοι όσοι έχουν αισθήματα πολύ αντίθετα με τα δικά μας δεν είναι για τούτο βάρβαροι, ούτε άγριοι, αλλά πως πολλοί απ' αυτούς χρησιμοποιούν όσο κι εμείς, ή και περισσότερο λογικό. Και παρατήρησα ακόμα πόσο, ο ίδιος άνθρωπος, με το ίδιο του πνεύμα, έχοντας ανατραφεί από παιδί ανάμεσα σε Γάλλους ή Γερμανούς, γίνεται διαφορετικός απ' ό,τι θα είταν αν είχε ζήσει πάντα ανάμεσα σε Κινέζους ή Καννιβάλους. Και πόσο, ως και σ' αυτές ακόμα τις μόδες τών φορεμάτων μας, το ίδιο πράμα που μας άρεσε πριν από δέκα χρόνια, και που θα μας ξαναρέσει ίσως πάλι πριν περάσουν δέκα χρόνια, μας φαίνεται τώρα εξωφρενικό και γελοίο. Έτσι που, πολύ περισσότερο από κάθε σίγουρη γνώση, μας πείθουν πραγματικά η συνήθεια και το παράδειγμα, χωρίς ωστόσο ν' αποτελεί η πλειοψηφία απόδειξη αξιόλογη όταν πρόκειται για αλήθειες κάπως δύσκολες ν' ανακαλυφτούν, γιατί είναι πολύ αληθοφανέστερο να τις έχει συναντήσει ένας μονάχα άνθρωπος παρά ένας λαός ολόκληρος. Δεν μπορούσα λοιπόν να διαλέξω κανέναν που να μου φαίνεται πως οι γνώμες του έπρεπε να προτιμηθούν από τις γνώμες τών άλλων, και βρέθηκα σαν εξαναγκασμένος να επιχειρήσω να καθοδηγηθώ μοναχός μου.

20. –Όμως, σαν ένας άνθρωπος που περπατεί μόνος και μέσα στο τρισκόταδο, αποφάσισα να πηγαίνω τόσο αργά και να χρησιμοποιώ σε όλα τόση περίσκεψη ώστε, αν ακόμα προχωρούσα πολύ λίγο, τουλάχιστον θα φυλαγόμουν καλά από τα πεσίματα. Δεν θέλησα μάλιστα ν' αρχίσω ν' απορίχνω ολότελα καμιάν από τις γνώμες που είχαν μπορέσει να ξεγλιστρήσουν άλλοτε μέσα στις πεποιθήσεις μου δίχως να τις έχει μπάσει το λογικό, ενόσω δεν είχα προηγουμένως διαθέσει αρκετό καιρό για να καταρτίσω το σχέδιο του έργου που επιχειρούσα, και ν' αναζητήσω την αληθινή μέθοδο για να φτάσω στη γνώση όλων τών πραγμάτων που το πνεύμα

μου είταν ικανό να γνωρίσει.

21. –Νεότερος, είχα κάπως μελετήσει, από τους κλάδους τής φιλοσοφίας τη λογική, κι από τα μαθηματικά τη γεωμετρική ανάλυση και την άλγεβρα–τρεις τέχνες ή επιστήμες που έμοιαζαν να πρέπει να συμβάλουν κάπως στο σχέδιό μου. Εξετάζοντας τις όμως, πρόσεξα πως, όσο για τη λογική, οι συλλογισμοί της και τα περισσότερα από τ' άλλα διδάγματα της χρησιμεύουν μάλλον στο να εξηγεί κανένας στους άλλους τα γνωστά, ή, όπως η τέχνη τού Lulle, στο να μιλεί άκριτα για τ' άγνωστα, παρά στο να τα μαθαίνει. Και μολονότι περιέχει πραγματικά πολλά παραγγέλματα πολύ αληθινά και πολύ καλά, υπάρχουν ωστόσο, ανακατωμένα μ' αυτά, και τόσα άλλα, ή βλαβερά ή περιττά, που το να τα ξεχωρίσει κανείς είναι εξίσου δύσκολο όσο το να βγάλει μίαν 'Αρτεμη ή μίαν Αθηνά από έναν όγκο ακατέργαστου μαρμάρου. Κατόπι, όσο για την ανάλυση των αρχαίων και την άλγεβρα των νεοτέρων, εκτός που απλώνονται αποκλειστικά σε θέματα πολύ αφηρημένα και που δεν μοιάζει να έχουν καμιά χρησιμότητα, η πρώτη είναι πάντα τόσο περιορισμένη στην εξέταση των σχημάτων, που δεν μπορεί να γυμνάσει τη νόηση δίχως να κουράσει πολύ τη φαντασία. Και στην άλγεβρα πάλι, έχουν υποταχτεί τόσο πολύ σε μερικούς κανόνες και μερικά ψηφία, που την έκαναν τέχνη συγκεχυμένη και σκοτεινή, που μπερδεύει το πνεύμα αντί να είναι επιστήμη που το καλλιεργεί. Αυτό έγινε αιτία να σκεφτώ πως έπρεπε ν' αναζητήσω κάποιαν άλλη μέθοδο που, συγκεντρώνοντας τα πλεονεκτήματα των τριών αυτών {τεχνών ή επιστημών}, θα είταν απαλλαγμένη από τα ελαττώματά τους. Και, όπως το πλήθος τών νόμων παρέχει συχνά δικαιολογίες στις κακίες, σε τρόπο που ένα κράτος είναι πολύ καλύτερα οργανωμένο όταν έχει νόμους ελάχιστους, που εφαρμόζονται όμως αυστηρά, έτσι, αντί το πλήθος παραγγελμάτων που απαρτίζουν τη λογική, θεώρησα πως θα μου αρκούσαν τ' ακόλουθα τέσσερα, φτάνει να έπαιρνα μια σταθερή και μόνιμη απόφαση να μην παραλείψω ούτε μια φορά την τήρησή τους.

22. –Το πρώτο είταν να μην παραδέχομαι, ποτέ τίποτα για αληθινό, αν δεν το ξέρω ολοφάνερα αληθινό' δηλαδή ν' αποφεύγω

προσεκτικά τη βιασύνη και την προκατάληψη, και να μην περιλαμβάνω στις κρίσεις μου τίποτα παραπάνω απ' ό,τι θα παρουσιάζεται στον νου μου τόσο καθαρά και τόσο ευδιάκριτα ώστε να μη μου δίνεται καμιά ευκαιρία ν' αμφιβάλλω γι' αυτό.

23.—Το δεύτερο, να διαιρώ την καθημιά από τις δυσκολίες που θα εξετάζω σε όσα τεμάχια είναι δυνατόν και χρειάζεται για να τη λύσω καλύτερα.

24.—Το τρίτο, να κατευθύνω τις σκέψεις μου με τάξη, αρχίζοντας από τα πιο απλά κι ευκολογνώριστα, για ν' ανέβω σιγά-σιγά, σαν από βαθμίδες, ως στη γνώση τών συνθετότερων, και υποθέτοντας πως υπάρχει κάποια τάξη ακόμα κι ανάμεσα σε κείνα που δεν προπορεύονται φυσικά το ένα από το άλλο.

25. —Και, το τελευταίο, να κάνω παντού απαριθμήσεις τόσο πλήρεις, κι ανασκοπήσεις τόσο γενικές, που να είμαι σίγουρος πως δεν παραλείπω τίποτα.

26. —Οι μακριές εκείνες αλυσίδες τών λόγων, όλων απλών κι εύκολων, που οι γεωμέτρες συνηθίζουν να χρησιμοποιούν για να φτάσουν ως τις δυσκολότερες αποδείξεις τους, μου είχαν δώσει την ευκαιρία να φανταστώ πως όλα τα πράγματα που μπορούν να γίνουν γνωστά στους ανθρώπους ακολουθούν το ένα τ' άλλο με τον ίδιο τρόπο, και πως—αρκεί ν' αποφεύγει κανένας να παραδεχτεί για αληθινό κάτι που δεν είναι, και να κρατεί πάντα την τάξη που πρέπει για να τα συνάγει το ένα από το άλλο— δεν είναι δυνατόν να υπάρχουν πράγματα τόσο απομακρυσμένα που να μην τα φτάνει στο τέλος κανένας, ούτε και τόσο κρυμμένα που να μην τ' ανακαλύπτει. Και δεν κοπίασα πολύ για να βρω από ποιιά είταν ανάγκη ν* αρχίσω, γιατί το ήξερα ήδη πως έπρεπε ν' αρχίσω από τα πιο απλά και τα πιο ευκολομάθητα. Και, παίρνοντας υπόψη πως, απ' όλους που αναζήτησαν στα περασμένα την αλήθεια μέσα στις επιστήμες, μόνοι οι μαθηματικοί μπόρεσαν να βρουν μερικές αποδείξεις, δηλαδή μερικούς λόγους σίγουρους και προφανείς, δεν είχα καμιάν αμφιβολία πως έπρεπε [κι εγώ ν' αρχίσω] από τα ίδια που εξέτασαν κι αυτοί, μολονότι δεν έλπιζα καμιάν άλλη χρησιμότητα εκτός που θα συνήθιζαν το πνεύμα μου

να τρέφεται με αλήθειες και να μην ικανοποιείται διόλου με λόγους ψεύτικους. Δεν σκέδιασα όμως για τούτο να προσπαθήσω να μάθω όλες αυτές τις χωριστές επιστήμες, που τις αποκαλούν συνήθως μαθηματικές. Και βλέποντας πως, όσο κι αν τ' αντικείμενά τους είναι διαφορετικά, συμφωνούν ωστόσο όλες στο ότι δεν εξετάζουν τίποτα άλλο παρά τις διάφορες σχέσεις ή αναλογίες που υπάρχουν σ' αυτά, σκέφτηκα πως είταν καλύτερο να εξετάσω μόνο τις αναλογίες αυτές γενικά, υποθέτοντας τις μονάχα στα υποκείμενα που θα χρησίμευαν στο να με διευκολύνουν να τα γνωρίσω, και μάλιστα μη περιορίζοντάς τις καθόλου σ' αυτά, για να μπορέσω να τις εφαρμόσω κατόπι πολύ καλύτερα και σε όσα άλλα υποκείμενα θα ταίριαζαν. Κατόπι, έχοντας προσέξει πως, για να τις γνωρίσω, θα βρισκόμουν κάποτε στην ανάγκη να τις εξετάσω την καθεμιά χωριστά, και μονάχα κάποτε να τις συγκρατώ ή να τις περιλαμβάνω πολλές μαζί, σκέφτηκα πως, για να τις εξετάσω καλύτερα χωριστά, έπρεπε να τις φανταστώ σε γραμμές" γιατί δεν έβρισκα τίποτα το πιο απλό, ούτε που να μπορώ να το παραστήσω πιο ευδιάκριτα στη φαντασία και τις αισθήσεις μου. Αλλά, για να τις συγκρατήσω ή να τις περιλάβω πολλές μαζί, σκέφτηκα πως έπρεπε να τις παριστάνω με μερικά ψηφία, τα συντομότερα που μπορούσαν να βρεθούν, και πως μ' αυτό το μέσο θα δανειζόμουν ό,τι το καλύτερο είχαν η γεωμετρική ανάλυση κι η άλγεβρα και θα διόρθωνα με τη μια όλα τα ελαττώματα της άλλης.

27. –Όπως τολμώ πραγματικά να πω πως η σωστή τήρηση των λίγων αυτών παραγγελμάτων που είχα διαλέξει μου έδωσε τόση ευκολία για να ξεμπλέκω όλα τα ζητήματα, στα οποία απλώνονται οι δυό αυτές επιστήμες, ώστε, μέσα σε δυό ή τρεις μήνες που διέθεσα στην εξέτασή τους, έχοντας αρχίσει από τα πιο απλά και τα γενικότερα, και καθώς η κάθε αλήθεια που έβρισκα είταν ένας κανόνας που μου χρησίμευε κατόπι στο να βρίσκω άλλες, όχι μόνο έλυσα πολλά ζητήματα, που τα είχα θεωρήσει άλλοτε πολύ δύσκολα, αλλά και μου φάνηκε επίσης προς το τέλος πως, και για κείνα ακόμα που αγνοούσα, μπορούσα να προσδιορίσω με ποιούς τρόπους και ως ποιο βαθμό είταν δυνατόν να λυθούν. Σ' αυτό, δεν θα σας φανό') ίσως πάρα πολύ ματαιόδοξος, αν λάβετε υπόψη

πως, αφού μια μόνο αλήθεια υπάρχει για το κάθε πράμα, όποιος τη βρει ξέρει για το πράμα αυτό ό,τι είναι δυνατόν να μάθει' και πως, λόγω χάρη, όταν ένα παιδί, που διδάχτηκε αριθμητική, κάνει μια πρόσθεση σύμφωνα με τους κανόνες της, μπορεί να είναι, βέβαιο πως βρήκε, σχετικά με το άθροισμα που ζητούσε, ό,τι θα μπορούσε να βρει το ανθρώπινο πνεύμα. Γιατί, επιτέλους, η μέθοδος που διδάσκει ν' ακολουθούμε τη σωστή τάξη και να μετρούμε με ακρίβεια όλα τα δεδομένα κείνου που αναζητούμε, περιέχει όλα όσα δίνουν βεβαιότητα στους αριθμητικούς κανόνες.

28.—Εκείνο όμως που με ικανοποιούσε το περισσότερο σ' αυτή τη μέθοδο ήταν πως, χάρη σ' αυτήν, είμουν βέβαιος πως θα χρησιμοποιούσα παντού το λογικό μου, αν όχι τέλεια, τουλάχιστον όσο καλύτερα μπορούσα. Αφίνω πως, εφαρμόζοντάς την, ένοιωθα ότι το μυαλό μου συνήθιζε σιγά – σιγά να συλλαμβάνει πιο καθαρά και πιο ευδιάκριτα τ αντικείμενά του, και πως, μη έχοντάς την υποτάξει σε κανένα ιδιαίτερο θέμα, σκόπευα να την εφαρμόσω στις δυσκολίες των άλλων επιστημών με όση χρησιμότητα την είχα εφαρμόσει στις άλγεβρας. Όχι πως θα τολμούσα για τούτο να επιχειρήσω μονομιάς να εξετάσω όλες τις δυσκολίες που θα παρουσιάζονταν, γιατί αυτό ακριβώς θα ήταν αντίθετο με την τάξη που η μέθοδος ορίζει. Έχοντας όμως προσέξει πως τις αρχές των -άλλων επιστημών πρέπει κανένας να τις δανειστεί όλες από τη φιλοσοφία, μέσα στην οποία δεν έβρισκα ωστόσο ακόμα αρχές σίγουρες, σκέφτηκα πως, πριν απ' όλα, έπρεπε να προσπαθήσω να καθορίσω στη φιλοσοφία αρχές σίγουρες. Κι επειδή αυτό ήταν το σημαντικότερο πράμα στον κόσμο, κι η βιασύνη κι η προκατάληψη ήταν εδώ το περισσότερο επίφοβες, σκέφτηκα πως δεν έπρεπε να το φέρω σε πέρας πριν φτάσω σε ηλικία πολύ ωριμότερη από την ηλικία τών εικοσιτριών ετών που είχα τότε. και πριν διαθέσω πολύ καιρό στο να προετοιμαστώ, τόσο ξεριζώνοντας από το μυαλό μου τις κακές γνώμες που είχα δεχτεί ως τότε, όσο και συσσωρεύοντας πολλές εμπειρίες που θα χρησίμευαν κατόπι σαν υλικό για τους συλλογισμούς μου, και γυμνάζοντας πάντα τον εαυτό μου στη μέθοδο που του είχα ορίσει, για να στερεωθώ σ' αυτήν ολοένα

περισσότερο.

Πηγή: Χρ. Χρηστίδη, Λόγος περί της Μεθόδου, Εκδόσεις Β. Παπαζήση ΑΕΒΕ, Αθήνα, 1976

Από: gerasimos-politis.blogspot.gr